

GÖZETİM TEKNOLOJİLERİ BAĞLAMINDA “ARKA SOKAKLAR” DİZİ İNCELEMESİ

Batın Berr Güney*

Özet

Bu çalışmada, KGYS-MOBESE sistemlerinin kent güvenliği açısından denetimi ve bunun “Arka Sokaklar” dizisinde nasıl ele alındığı incelenmiştir. Konu her ne kadar Aktüel Adalet kavramından yararlanılarak ele alınsa da çalışmanın içerisinde dizi incelemesinin yer alması göstergebilimsel bir incelemeyi de gerektirmiştir. Bu bağlamda KGYS sistemi açıklanmıştır. Bunun yanı sıra Aktüel Adalet kavramından yararlanılmıştır. “Arka Sokaklar” dizisi genel olarak analiz edilmiş ve Gözetim Teknolojileri’nden yararlanılan örnek sahneler ele alınmıştır. “Arka Sokaklar” dizisindeki gözetim sisteminin genel bir analizinin yanı sıra diziden örnek sahneler seçilmiştir. Seçilen üç sahne göstergebilim açısından da değerlendirilmiştir. “Aktüel Adalet” kavramına da bu çerçevede başvurulmuştur. Yapılan dizi analizlerinde “Aktüel Adalet”te yer alan Lyon (1997’nin bu kapsamda bilgisayar veri eşleştirmelerinin etkili olduğuna ve gözetim teknolojilerinin veri eşleştirme noktasında etkili bir araç olduğuna dikkat çekildi. Yazar notları olarak “Arka Sokaklar”ın sadece bir dizi olduğuna vurgu ise yardımcı yönetmenle yapılan söyleşi ile kaleme alınmıştır. Bu noktada KGYS-MOBESE gibi sistemlerin etkisinde bir çekim oluşturmak amacıyla dizide benzer teknolojilerin kullanıldığına dikkat çekilmiştir. Tüm bunların yanı sıra dizideki diğer gözetim teknolojileri de ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: KGYS, Dizi İncelemesi, MOBESE

* Sorumlu Yazar: Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, batinbrr@gmail.com. ORCID ID: 0000-0001-5579-3739

Geliş Tarihi: 05.07.2022 Kabul Tarihi: 01.08.2022 Yayın Tarihi: 30.09.2022

Atıf Bilgisi / Reference Information

Güney, B. B. (2022). Gözetim Teknolojileri Bağlamında “Arka Sokaklar” Dizi İncelemesi, Türkiye Medya Akademisi Dergisi. Cilt:2 Sayı:4, s. 123–145. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7111197>

RESEARCH FOR "ARKA SOKAKLAR" SERIES IN THE CONTEXT OF SURVEILLANCE TECHNOLOGIES

Batın Berr Güney*

Abstract

In this study, the control of USMS-MESI systems are examined. In terms of urban security and how it is handled in the series "Arka Sokaklar ". Although the subject is handled by using the concept of Current Justice, the inclusion of serial analysis in the study also required a semiotic analysis. In this context, the USMS system has been described. In addition to that, the concept of Current Justice was used. The series "Arka Sokaklar " was analyzed in general and sample scenes using Surveillance Technologies were discussed. In addition to general analysis of the surveillance system in the TV series "Arka Sokaklar ", sample scenes from the series were selected. The three selected scenes were also evaluated in terms of semiotics. The concept of "Current Justice" was also applied within this framework. In the series analysis, Lyon (1997), who was included in "Current Justice", pointed out that computer data matching is effective in this context and that surveillance technologies are an effective tool for data matching. The emphasis on the fact that "Arka Sokaklar" is only TV serie, as the author's notes, was written in the interview with the assistant director. Here, it was pointed out that similar technologies were used in the series so that create a shooting under the influence of systems such as USMS - MESI. In addition to all these, other surveillance technologies are also discussed in this serial.

Keywords: USMS, Serial Examinations, MESI

*Corresponding Author: PhD Student, Atatürk University, Institute of Social Sciences.
batinbrr@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5579-3739

GİRİŞ

MOBESE, ülkelerde güvenliği sağlamak amacıyla kamera ile gözetleme sistemidir. Gelişmiş ülkelere uzun yıllardır kullanılmaktadır.

1990 yılında İngiltere’de 1 milyon kamera, kamusal alanlarda kuruldu. Buna her hafta 500 adet kamera daha eklendi (Goold, 2015, s. 191-193). Dünya devletleri arasında bu alanda en çok yatırım yapan ülke, İngiltere’dir. Yasal uygulamayla da örnek teşkil etmektedir (Squires, 2010).

Delil olacak şekilde imkân sağlayan kameralar, suçla mücadele, suçu önleme, suçluyu yakalama noktasında halkın kendini güvende hissetmesini de sağlamaktadır (Çapar, 2010, s. 89).

Suçla mücadelede MOBESE’nin etkili ve gerekli olduğu, kişilere güven aşıladığı noktasında görüşler vardır. MOBESE yararlı kabul edilmektedir (Koyun ve Öztürk, 2015). Bunun dışında MOBESE’nin özgürlük açısından kısıtlılığa neden olduğu, toplumu denetlediği, güvenlik kaydıyla toplumu gözetlediği ele alınmıştır. Bu noktada, toplumda paranoyaya neden olduğu da söylenmektedir (Tümurtürkan, 2010, Sucu, 2011, s. 131, Günaydın, 2014).

2001 yılında Türkiye’ye giren MOBESE kameraları teknolojik açıdan gelişme göstermiş, tüm il ve ilçelerde kurulumu tamamlanmıştır. Özellikle suçluları tespit etmek ve suçun işlenme şekillerinin ve suç anının tüm ayrıntılarıyla görülmesini sağlamaktadır. Böylece suçun gizeminin toplum tarafından da görülmesini de sağlamaktadır. MOBESE kameraları bazı doğa olaylarının an be an görüntülenmesi, trafik kazalarının kamuoyuyla paylaşılmasına ilişkin olarak da medyada ve toplumda kabul görür.

Polisin yanı sıra belediyelerin, işletmelerin kameraları da önemli bir nitelik taşımaktadır. MOBESE kameralarının yanı sıra işletme kameraları da olay anında suçluyu yakalamak adına önemli bir görev teşkil etmektedir.

Belediyelerde, kamu kurumlarında, sitelerde, pazarlarda, alışveriş merkezlerinde, mağazalarda kameralar çevrimiçi izlenmekte olup etkin bir kullanıma sahiptir.

Gözetleme teknikleri bağımsız teknolojilerle gerçekleşir. Bazı durumlarda gözetleyen konumunda yer alan bireyler farklı bir teknolojinin gözetleyeni

olabilmektedir. “Quiscustodietipsoscustodes?” “koruyuculardan kim koruyacak” (Lyon, 2013, s. 267; Bentham, 2016, s. 25) söylemi gözetleyenlerin de mutlak anlamda gözetlenebileceklerini ortaya koymak için kullanılmıştır.

“Modern zamanlarda gözetim, kapitalizmin ekonomi politiğinin bir parçası olarak (Marx), bürokratik yapının bir ürünü olarak (Weber) ve ceza gösteriştin öz-disipline geçiş olarak (Foucault) görülmüştür. Bu bakış açılarının her birinde, belli türde bir sistem ve belli bir benlik anlayışı söz konusudur. Yirminci yüzyılın sonlarında bilgisayar tabanlı gözetimin ortaya çıkmasıyla beraber, kişisel verinin (dolayısıyla, “veri ikizi” ya da diğer adıyla, “yazılım benliği”nin) esas olduğu yeni dolayım biçimleri ortaya çıkmıştır. Günümüzde gözetim şebekelenmiş veritabanları bünyesindeki veri akışlarında görülmekle birlikte, hâlâ kurumsal uygulamalar, güç ve kuşkusuz söz konusu verilerin işaret ettiği kişiler ile ilişkilidir” (Lyon, 2013, s. 15).

Kamusal alanlarda her noktada bir kamera olması izlenmeden yaşamının olanaksız hale geldiğini de bizlere göstermektedir. Araştırmada sadece polisin kullandığı güvenlik amaçlı gözetleme aracı olan MOBESE sistemi üzerine değil aynı zamanda marketlerde, mağazalarda kullanılan gözetim sistemlerine de yoğunlaşılacaktır. EGM’nin 2014 yılı itibariyle resmi yayınlarında MOBESE yerine KGYS’yi kullandığı görülmektedir (EGM, 2015, s. 12). Ancak çalışmada toplumda yaygın kullanımı ve bilinen ismi nedeniyle MOBESE kullanılacaktır. Bu noktada “Arka Sokaklar” dizisinde sokağı denetleyen kameralar ve MOBESE-KGYS kameraları incelenecektir. Dizide nasıl konumlandırıldığı ele alınmıştır.

GÖZETİM KAVRAMI

İlk olarak 1800’lü yıllarda kullanılan "gözetim" kelimesi etimolojik anlamda Fransız kökenli “surveillier”den gelmektedir.

-Sur- yukarıdan anlamına gelirken “veillier” izlemek manasındadır (Online Etymology Dictionary, 2017). “Şüphelilerin ya da suçlu şahısların izlenmesi” Oxford (2017) sözlüğünde gözetimin anlamına bu şekilde yer verilmiştir. Türk Dil Kurumu ise “gözetme, işe nezaret, himaye altına alma” şeklinde ele almaktadır (TDK, 2017).

Gözetim kelimesi, düşünürler tarafından da yorumlanmıştır. “Foucault modern toplumları birer disiplin toplumu olarak açıklayarak gözetimi merkezî bir konuma oturtmuştur” (Foucault, 2006, 94, Akt. Akdağ, 2015, s. 51).

Petersen, birini, bir şeyi izleyebilmek, bu izlemleri kaydederek saklamaktır şeklinde yorumlamıştır. Webster ve Ball gözetim kelimesini bir süreci temsil eden olarak vurgulamıştır. Gözetimi; süreçler, bireyler ve kurumların gözetlenmesi ve onlar hakkında bilgi toplanması, kategorize edilmesi, değerlendirilmesi, kaydedilmesi, aktarılması ve gözlemlenmesinden oluşan bir süreç olarak ele almıştır (Ball ve Webster, 2003, s. 1).

Gözetim iki farklı kavramda ele alınmaktadır. Birinci anlamda; otoritelerin kişilere ilişkin bilgi toplaması ile toplumu yönlendirebilme imkânına sahip olması öne çıkarken ikinci olarak otoritenin gözetim olanaklarını kullanarak kişileri doğrudan kontrol altına almasına dikkat çekilmektedir (Karşlıoğlu, 2014, s. 5).

GÖZETİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Gözetim, toplumsal yaşamda bireylerin birbirleri hakkında bilgi edinmek istemesi üzerine ortaya çıkmıştır (Karakaya, 2014, s. 67). Bu kapsama bakılarak gözetim, zamanla evrim geçirmiş ve tarihsel anlamda üç ana süreç ile bugünkü halini almıştır.

1. İlkel Dönemde Gözetim

Gözetim yazının ortaya çıkmasıyla birlikte kendini göstermiştir. Yazı ile insanlar hakkında bilgi toplamak ve saklamak olası hâle gelmiştir (Tokgöz, 2011, s. 11). Yazının icadı ile "ilkel anlamdaki devlet" kişilerin üzerinde farklı bir noktadan idari denetim kapsamını genişleterek etkin olmuştur. Şifreleme bilgileri de kullanılmaya başlanmıştır (Karşlıoğlu, 2014, s. 5).

2. İkinci Dönemde Gözetim

Modern toplumlarla birlikte "teknik gözetim" yeni bir gözetim türü olarak ortaya çıkmıştır. Ulus-devlet modellerinin ortaya çıktığı bu gözetimde; devletler güçlerini koruyabilmek için toplumu kontrol altına almayı amaçlamışlardır. Toplumsal düzeni sağlamak adına gözetim gerekli görülmüştür.

Gözetimin yapılmasında amaçlanan en önemli unsurlar; askeri yapılanmalar, devletin tehditlere karşı korunması, sanayi şehirleri ve paraya dayalı iş yerlerindeki artışlardır. Dönemin belirgin özellikleri arasında, bürokrasinin dönüşüm yaşaması ve bilimsel üretimler yer alır (Temiztürk ve Taner 2015, s. 37).

3. Üçüncü Dönemde Gözetim

Günümüz toplumu bu dönemle birlikte ifade edilmektedir. Yaşamın kitleler halinde ve bireysel olarak da gözetime alındığı bir dönemdir. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler bu dönemi ortaya çıkarmıştır (Temiztürk ve Taner 2015, s. 37).

Modern dünyanın içerisinde gözetim demokrasi imkânları doğrultusunda toplumsal hizmetlerden yarar sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Dikkati üzerine toplamayan yollarla gözetimin yaygın hale gelmesi; bu da dikkat çekmeyen yollarla gözetimin yaygınlaşmasına ve kolaylaşmasına neden olmaktadır. Öncelikle ordu, okul, fabrika, devlet daireleri gibi birçok kurumda ortaya çıkan gözetim pratikleri, gelişimlerini gündelik yaşamın tüm alanlarını kapsayacak şekilde devam ettirmiştir.

Bu anlamda gözetim mevcut düzeni sürdürmek ve büyük toplulukların faaliyetlerini koordine etme, fiziki zorlanmanın yerini almış modernizmin kaçınılmaz bir unsuru haline gelmiştir (Dolgun, 2008, s. 75). Üçüncü dönemin beslendiği temel gözetim alanlarını telefon dinlemeleri, telekomünikasyonlar, bilgi işlem sistemleri ve uydu alıcıları oluşturmaktadır (Temiztürk ve Taner 2015, s. 37).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu kapsamda çalışma “Aktüel Adalet” kavramsal çerçevesinde incelenecektir. Bunun yanı sıra dizi analizi yapılacak, göstergeler ve anlatıdan yararlanılacaktır. Gözetim teknolojilerinin önemine dikkat çekilen çalışmada Gözetimin aşamaları özellikle vurgulanmıştır. Her ne kadar göstergebilimsel analize yer verilse de makalenin geneli itibarıyla gözetim teknolojilerine konu bazında ağırlık verilmiştir. Bu noktada hem MOBESE-KGYS sistemlerinin önemine hem de gözetim teknolojilerinin önemine dikkat çekilmiştir. Aktüel Adalet kavramındaki eşleştirmelerden yola çıkarak kavramsal süreç gözetim teknolojileri ile birlikte ele alınmıştır.

AKTÜEL ADALET

Bilgisayarlar risk yönetiminin genişlemesine katkı sağlamışlardır. Bilgisayar eşleştirmeleri, pek çok veri tabanının eşleşmesinde katkı sağlamak ve verileri anlamlı hâle getirmektedir. Bu noktada kişiye uygun profiller saptanmaktadır (Lyon, 1997, s. 153).

Yüksek teknoloji ürünü olarak da bilinen yazılım ve telekomünikasyon işlemlerinde kullanılan bilgisayarları istekleri doğrultusunda iktidarlar kullanabilmektedirler. Aktüel adalet kavramı, risk analizi yapılarak hangi suçun kim tarafından işleneceğinin tespiti yapılarak gerekli önlemlerin alınmasıdır (Lyon, 2006, s. 120). Burada riskin minimuma indirilmesi için kolluk kuvvetlerinin gözetim yapması noktasında bir sakınca yoktur (Lyon, 2006, s. 150). Kimliksel gözetleme, istenmeyen davranışları önleyerek, belirlenmiş davranış şekillerinin oluşmasını istemektedir (Çimen, 2020, s. 224). Aktüel adalet, kişilerin söz ve eylemlerindense bu ihtimallere dayanmaktadır. Lyon, davranış oluşmadan önce yapılan gözetlemeye hiper gözetleme adını vermektedir (Lyon, 2006, s. 237). Kent yaşamında kişiler, bazen isteyerek bazen farkında olmadan gözetim verisi sunarlar. Gözetimdeki amaç, olan olaylardan önce tespit ve müdahaledir (Lyon, 2006, s. 132).

KENT GÜVENLİK YÖNETİM SİSTEMİ - MOBESE

“Kent güvenlik yönetim sistemi şehir düzenlemelerinde birbirinden farklı ve bağımsız sistemlerden gelen verilerin izlendiği merkezin ismidir. Şehir izleme ve yönetim sistemi, plaka tanıma sistemi, hız ihlal sistemi, şüpheli obje algılama sistemi vb. sistemlerden gelen veriler kent güvenlik yönetim sistemi merkezinde izlenmekte ve değerlendirmeye alınmaktadır” (Çimen, 2020, s. 233).

Şehir izlemelerinde kamera kullanımı gözetim ve teknolojinin önemli yönüdür. Panoptikonda yer alan gözetleyicinin odasına gözetmen locası denilmektedir (Bentham, 2016, s. 14). Kentin güvenliğini sağlamak amacıyla yapılan gözetim sistemlerine ve bunların yapıldığı yere kent güvenlik yönetim sistemi merkezi denilmektedir. Görev yapan gözetleyicileri kimse görmemekte fakat bu kişiler kameralarla görüntülere erişebilmektedirler. KGYS ile yapılan gözetim noktasında iki boyut mevcuttur. Birincisi suçu engelleme iken öteki toplumsal kontroldür. (Özarslan, 2016, s. 142).

Cinayet, hırsızlık, dolandırıcılık, soygun, kaçakçılık trafik suçları gibi suçların önlenmesine ilişkin bir çaba varken diğer taraftan denetim ve kontrol oluşturulmaya çalışılmıştır. Hiçbir suçun ve suçlunun olmadığı “güvenli şehir” projesi geçmişten günümüze gelen bir projedir. Geçmişten bugüne kentlerin kamusal düzen ve güvenlik mekânı anlamında inşa edilmesi söz konusudur (Lyon, 2006, s. 104). Gözetime uygun mimariye Handrian’ın Efsanevi Babil Kulesi ve Pantheon Kilisesi örnek verilebilir.

Şehir mimarilerinin Antik Yunan kentlerinde bedensel hareketi terbiye ettiğine inanılırdı. Kars’ta birbirini paralel olarak kesen kavşaklarda bir zamanlar kullanılan gözetleme kulelerinden övgüyle söz edilmektedir. Lyon’un deyimiyle bu kuleler, kentsel kuleler olarak geçmektedir. Sokak aydınlatılması ile toplumsal denetim daha fazla başarılı olmuştur (Lyon, 2013, s. 61).

19. yüzyıldan bu yana şehir planlamalarında sosyal denetim yönü öne çıkarılmıştır. Önce mimari noktasında yapılan denetim teknolojinin ilerlemesiyle gözetim ve teknoloji bağlamında ele alınmıştır. Teknolojinin kullanıldığı toplumlarda kolluk kuvvetleri faaliyetleri için gelişmiş bilgisayar teknolojileri vardır. Bu teknolojiler, devlet adına görev yapmakta ve ulusal otoriteye faydalı olmaktadır. İktidar için çalışan bu teknoloji, işlerin kolaylaşmasını da sağlamaktadır. Kent güvenlik yönetim sistemlerinde kullanılan şehir izleme ve yönetim sistemine Lyon, elektronik göz demektedir. Stephan Graham, su, elektrik ve gaz imkânlarının yanı sıra insanların yaşadığı alanlara kamera takılmasını topluma verilen değer olarak atfeder (Aktaran Lyon, 2006, s. 123).

KGYS’de sistematik ve titiz düzenlemelerin olması önemlidir (Bauman, 2013, s. 206-210). Asabi mekân, uzaktan kontrol mekanizmalarıyla etkin olarak gözetlenen mekân olarak tanımlanmaktadır (Bauman, 2012, s. 27). Günümüz kentleri de bu kapsamdadır. Bölgeler bu anlayışla kategorize edilmektedir. Bu kategorize etme işlemi gözden uzakta kalan yerleri de tekrar gözetim altında tutmayı sağlamaktadır. Böylelikle bireyler etken ve sistematik olarak gözlenirler (Foucault, 2012, s. 201).

“Yoksul evlerin refahını artırma görünümüyle yürütülen gerçekte ise ceza niteliğinde onları daha ciddi ve bilinçli bir şekilde gözetime tabi tutulmasına sosyal panoptizm denilmektedir” (Bauman& Lyon, 2016, s. 74 Aktaran Çimen, 2020)

Tek merkezden denetim yapılması insanların atomize edilerek şekleşmesine neden oldu (Çoban, 2016, s. 119).

“Şekleştirilen insanların hem bireysel hem de toplumsal bilinçleri düşünmeyi ve eleştirmeyi önemsiz kılmaktadır. Bu bireyler, sadece güvenlik kavramına odaklanarak denetimin arka planını önemsiz olarak görmektedir. Denetimin gerçekleştirilmesinde en elverişli teknoloji kent güvenlik yönetim sistemi kameralarıdır. Kent güvenlik yönetim sistemleri teknolojik panoptikonun önemli bir örneğidir. Kent güvenlik yönetimi sistemi ile yapılan denetim ve gözetimler güvenlik nosyonu altında meşru hale getirilmektedir.” (Çimen, 2020, s. 235).

ARKA SOKAKLAR DİZİ ANALİZİ: GÖZETİM TEKNOLOJİLERİ ÜZERİNE

1. Dizinin Künyesi

"Yüzyıllara meydan okuyan, büyülü, kocaman bir şehir; İstanbul. Ve bu şehrin her sokağını, herkes için daha güzel, daha 'yaşanır' bir yer yapmak uğruna her türlü kötülüğe ve sıkıntıya meydan okuyan yürekli polislerimiz..."

İstanbul Polis Teşkilatı Asayiş Şube'de görev yapan 'sivil' bir ekip, minibüsleriyle bu metropolün sokaklarını arşınlamakta ve karşılarına çıkan her türlü kanunsuzlukla savaşılmaktadır. Polislerimiz, görevleri sırasında, değişik ve çeşitli insan hikâyeleriyle sürekli karşılaşmaktadır. Zaman zaman gülümseten, zaman zaman da iç burkan bu hikâyelere; meslek yıllarının tecrübesi ve 'babalığıyla' yaklaşan, ekibin diğer genç üyelerine de yol gösteren Rıza Baba olur. Rıza Baba; ekibe, hem mesleğe hem de hayata dair pek çok şeyi öğretecek, unutulmaları hatırlatacaktır.

Kısacası, polislerimizin ve ailelerinin hayatları ile İstanbul sokaklarının serüveni iç içe geçecek, kahramanlarımız; sevinçte, kederde, aşkta ve yalnızlıkta her zaman birbirlerinin yanında olacaklar. İçlerinden biri tökezlediğinde hep birlikte ona destek olup ayağa kaldıracaklar" (kanald.com).

Bölüm Sayısı: 631

Sezon: 16

Yapım: Erler Film

Yapımcı: Türker İnanoğlu

Yönetmen: Orhan Oğuz

Genel Koordinatör: Yılmaz Ekmekçi

Senaryo: Ozan Yurdakul, Sinan Yurdakul

Müzik: Murat Evgin

Oyuncular: Zafer Ergin (Rıza Baba), Şevket Çoruh (Mesut), Özgür Ozan (Hüsnü), İlker İnanoğlu (Engin), Oya Okar (Selin), Ozan Çobanoğlu (Hakan), Yiğitcan Ergin (Cemal), Ela Yörüklü (Ezgi), Tunç Oğuz (Arda), Perihan Ünlücan (Avukat Pınar), Gizem Terzi (Polis memuru Sinem), Oğuz Peçe (Emre), Deniz Çatalbaş (Ashı), Nazlı Tosunoğlu (Nazike), Hülya Kalebayır (Ayla), Elvan Dişli (Pınar), Gaye Gürsel (Esra), Kerimhan Duman (Tunç), Furkan Göksel (Metin), Ecem Öz (Şule), Mustafa Efe Günay (Haydar Berk), Ada Baykan (Zeyno), Onurcan Sesli (Efe)” (KanalD.com).

2. İncelemeler

Kanal D’nin tanıtım yazısına baktığımızda ve diziyi incelediğimizde polisiye dizisi olduğu anlaşılmaktadır. Rıza Komiser, ekip başı olarak yönetimi sağlarken polis memurları ve komiserler ekibe uyumlu bir şekilde hareket ederler. Bu noktada önemli olan suçluyu yakalamak ve adalete teslim etmektir. Bu yapılırken gerekli sorgu yapılır ve ifade alınır.

“Arka Sokaklar” dizisi Yönetmen yardımcılarından Oğuzhan Güvendi ile yaptığımız söyleşide Güvendi, suçluyu bulmada KGYS, market ve kuyumcu kamerası etkisi oluşturulması adına KGYS teknolojisine benzer kameralarla çekimlerin yapıldığını ifade etti. Dizide KGYS, market ve kuyumcu kamerası şeklinde sunulan kamera görüntülerinin suçluyu bulmada kilit noktalardan biri olduğunu söyledi. Bu noktada dizi anlatısında; dışarıda olan bir suçta, suçluyu yakalamak için market ve kuyumcu kamerası gibi konumlandırılan GoPro ya da güvenlik kameralarının seyirci gözünde aynı etkiyi oluşturduğunu ve de anlatıda bu kavramlardan yola çıkılarak suçlunun tespit edildiğini ifade etti.

Çalışmanın bu bölümünde “Arka Sokaklar” dizisi genel olarak incelenmiştir. Bu noktada suçlunun bulunmasına ilişkin çalışmalarda dizideki polis ekibinin suçluları

yakalamak adına yaptığı çalışmalar ele alınmıştır. Bu tespitler içerisinde olay yeri inceleme, sorgulama, tanık yoluyla şüpheliye ulaşma gibi yöntemlerin olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunların yanı sıra “Gözetim Teknolojilerini” kapsayan MOBESE-KGYS ve güvenlik kameralarından da yararlanılmıştır.

Görsel - 1

MOBESE’nin arka sokaklardaki rolü ilk bölümlerden itibaren görülmektedir. “Arka Sokaklar” dizisinin ilk bölümlerinde suçluyu tespit için MOBESE ekibi aranır ve “suçlu arabanın” kayıtları MOBESE ekibine verilir. Ekibe geçerken kamera hareketli ve alt açı olarak gösterilir. Bunu göstergesel anlamda incelediğimizde de MOBESE ekiplerinin dizide önemli bir konumda olduğu alt açı ve kamera hareketiyle vurgulanmıştır. Suçla ilişkisi bulunan aracı bulmak için tek tek araçlar tarama işlevinden geçirilir. MOBESE ekibi bunun için ellerindeki kayıtlara bakarlar ve ardından plaka eşleşmeleri ile yer tespiti yapılır. Suçluları yakalamak, bu noktadan sonra daha kolaydır. Bu olay “Arka Sokaklar” ikinci bölümde gerçekleşmiştir. Bu noktada “Aktüel Adalet” kavramının da yararlandığı veri eşleştirmesi öne çıkmaktadır. Sonuç olarak ikinci bölümde 00:48:10’da Rıza Baba karakteri ekip tarafından aranır ve MOBESE’ler aracılığıyla suçluların yeri tespit edilir (“Arka Sokaklar” 2. Bölüm 46:04- 49:00).

Görsel-2

Görsel-2’de Bu sekansta gözetim teknolojilerinin kilit nokta olduğunun altı çizilir. Suçlular, gözetim teknolojileri aracılığıyla tespit edilir ve yakalanır. Bunun yanı sıra birimde MOBESE-KGYS sistemine ait kameraların izleme sistemi kadraj içerisindedir. Bu da şehrin sürekli gözetim ve denetim altında olduğunu ifade etmektedir. Geçen diyalog da komiser, ilgili birimdeki çalışanlara suçluların telefonlarından yer tespitinin yapıp yapılamadığını sorar. Bu diyalog yaşanırken arkada MOBESE-KGYS kameralarından yansıyan şehirden bazı bölümler gösterilmektedir (“Arka Sokaklar” 479.bölüm 47:00-48:00).

Görsel-3

488. bölümdeki bu sahnede telefon sinyalleri ile kişinin yeri tespit edilir. Gözetim teknolojilerinden yararlanan birim kişiyi tespit ettikten sonra olay yerine harekete geçilir. Birim telefon sinyal tespitinden yararlanırken Görsel-3’te arkada KGYS sistemi kadraj içerisindedir (“Arka Sokaklar” 488.bölüm 01:39:20 - 01:40:00).

373. bölümde suçlu DNA eşleştirmelerinden yola çıkarak bulunmuştur ve bu noktada kişi, gözetim teknolojilerinin sağladığı eşleştirmeler sonucu tespit edilmiştir.

DNA sonuçlarının birbiri ile tutması Selim isimli karakterin suçlu olduğunu gösterirken bir yandan da bilgisayar ortamında bulunan Selim'in ikiz kardeşi olduğunun ortaya çıkması da Selim öldürülür ancak suçsuz olduğu noktasında şüpheler devam eder. Soruşturma ve kovuşturma aşamasının doğru bilgilerle ilerlemesini gözetim teknolojileri sağlamaktadır. Suçluların bilgisayarlara kaydedilmesi ve bilgisayarların suçlu profilleri tespiti bu noktada önem arz etmektedir (Arka Sokaklar Bölüm – 373, 01:07:00- 01:09:00).

Bilgisayarlar risk yönetiminin genişlemesine katkı sağlamışlardır. Bilgisayar eşleştirmeleri, pek çok veri tabanının eşleşmesinde katkı sağlamakta ve verileri anlamlı hâle getirmektedir. Bu noktada kişiye uygun profiller saptanmaktadır (Lyon, 1997, s. 153).

374. bölümde bir kuyumcu soygununun suçlusu tespit edilirken kuyumcunun kamerasına yansıyan geçmiş görüntülerden eşleşmeler yapılıyor. Bu noktada önce bilgisayar ortamında kuyumcunun yaptığı harcamalar tespit ediliyor ve geçmiş günlerde bir tesisatçıya para ödedikleri bulunuyor. Kuyumcunun tesisatı yaptırdığı güne gidilerek kameradan kişinin tespiti yapılıyor. Tesisatçının ceket, boy benzerliği hırsızın ceket ve boyuyla bire bir aynı olduğu tespit ediliyor. Bu noktada Aktüel Adalet'in eşleştirme kavramı devreye giriyor. Bu şekilde suçlu tespit ediliyor (Arka Sokaklar Bölüm – 374,38:00-39:30).

SONUÇ

Yapılan incelemelerde “Arka Sokaklar” dizisinde MOBESE-KGYS sistemiyle gerek doğrudan gerek bağlantılı bir şekilde ilişkisi olan bölümler ele alınmıştır. Bu kapsamda dizinin 16 sezon boyunca devam ettiği düşünüldüğünde zamanla gözetim teknolojilerinin teknolojik olarak ilerlediğinin göz önüne alınması gerekmektedir.

İlk bölümlerde dizide MOBESE-KGYS kameraları devredeyken ilerleyen bölümlerde telefon sinyalleriyle izleme, kameraların yaygınlaşmasıyla büfe veya market kameralarından izleme söz konusudur.

Dizide bu gözetim teknolojileri sayesinde suçlular yakalanmaktadır. Bu noktada kişi ve karakterler tespitlerini gözetim teknolojileri üzerinden yapmakta ve suçluların plaka numaralarını verilerin eşleşmesiyle bulmaktadırlar.

Dizide, içinden çıkılamayacak olayları kameralardaki görüntüler aydınlatmaktadır. Bu noktada verilerin eşleşmesi bağlamında “Aktüel Adalet” devrededir.

Göstergebilimsel açıdan incelendiği takdirde de MOBESE-KGYS kameralarının incelendiği birime önem atfedildiği alt açılı çekimlerle birlikte ortaya konmaktadır. Aktüel adalettaki gibi suçlunun tespitinde teknolojiden yararlanılmıştır.

Eski bölümlerde MOBESE-KGYS’lerin olması, yeni bölümlerde teknolojinin ve artan kameraların etkisiyle birlikte MOBESE-KGYS sisteminden daha çok telefonlardan takip ve market kameralarının olduğu ara sokaklarda market kameralarından takip artmıştır.

Sonuç olarak toplumu denetleyen gözetim teknolojileri “Arka Sokaklar” dizisi bağlamında da önemsenmiş ve suçluları yakalama noktasında sonuç getiren teknolojik bir ürün olarak ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Akdağ, G. (2015). *Gözetim Toplumu Teorilerinin Tarihsel ve Teorik Bir İncelemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aksel, S.C.Y. (2011). “*Yerli Dizi Serüveninde 37. Sezon*”. S.C.Y., Aksel (Ed.). *Beyaz Camın Yerlileri: Dokunaklı Öyküler - Dokunulmaz Gerçeklikler*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Bauman, Z. & Lyon, D. (2016). *Akışkan gözetim*. (E. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2013). *Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm*. (F. D. Ergun, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Bentham, J. (2016). *Panoptikon ya da Gözetim Evi*. B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.) *Panoptikon: Gözün iktidarı içinde* (s.9-77). (B. Çoban, Z. Özarslan, Çev.). İstanbul: Su Yayınları.
- Çapar, Selim (2010), “*Kameralı Gözetlemede Toplum Destekli Yaklaşım*”, İdarecinin Sesi Dergisi, 142, s: 88-93.
- Çimen, Ü. (2020). *İktidar Teknoloji İlişkisine Distopik Bir Yaklaşım: Kent Güvenlik Yönetim Sistemi Merkezleri Eleştirisi*. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 0(25), 219 - 240. Doi: 10.9775/kausbed.2020.014.
- Çoban, B. (2016). *Gözün İktidarı Üzerine*. B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.) *Panoptikon: Gözün İktidarı içinde* (s.111-138). (B. Çoban, Z. Özarslan, Çev.). İstanbul: Su Yayınları.
- EGM (2015), *2014 Yılı Faaliyet Raporu*, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara.
- Foucault M. (2012). *İktidarın Gözü*. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Goold, B. J. (2010), “CCTV and Human Rights”, Citizens, Citiesand Video Surveillance: Towards a DemocraticAndResponsibleUse Of CCTV, p: 27-36, Montreuil.

İnternet Sitesi: <https://www.kanald.com.tr/arka-sokaklar/hikaye-ve-kunye>.

Karakaya, A. (2014). *Yeni İletişim Ortamları İle Sömürgeciliğin Dönüşümü Gözetim Olgusu Ve Bireylerin Farkındalık Ve Teslimiyetleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karşlıoğlu, F. (2014). *Siber Gözetim: Toplumsal Denetim Aracı Olarak İnternetin Dönüşümü*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakehya, H. (2009). “Gözetim Ve Suçla Mücadele”: Gözetimin Tarihsel Gelişimi ile Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 58, 2. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001572. (Erişim tarihi: 22.05.2022).

Lyon, D. (1997). *Elektronik Göz*. (D. Hattatoğlu, Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Lyon, D. (2006). *Günlük Hayatı Kontrol Etmek Gözetlenen Toplum*. (G. Soykan, Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Lyon, D. (2013). *Gözetim Çalışmaları Genel Bir Bakış*. (A. Toprak, Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Özarslan, Z. (2016). *Gözün İktidarı: Elektronik Gözetim Sistemleri*. B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.) *Panoptikon: Gözün İktidarı* içinde s.139-153 (B. Çoban & Z. Özarslan, Çev.). İstanbul: Su Yayınları.

Squires, Peter (2010), “Evaluating CCTV: Lessonsfrom a SurveillanceCulture”, Citizens, CitiesAnd Video Surveillance: Towards A DemocraticAndResponsibleUse Of CCTV, pp: 27-36, Montreuil.

TDK, (2017). Gözetim.

Temiztürk, H. ve Taner, E. (2015). “Gözetleyen İktidardan Gözetlenen İktidara: Yeni İletişim Teknolojilerinin Güç Paylaşımına Etkisi”, Atatürk İletişim Dergisi, 9 (9), 35-53.

- Tokgöz, C. (2011). *Bilişim Çağında Toplumsal Denetim Aracı Olarak Gözetim Olgusu ve Yeni İletişim Ortamlarında Bireyin Gözetim Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümurtürkan, M. (2010), “*Gündelik Hayatın Gözetimi: “Panoptikan Toplumu”*”, ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 3, 2, s: 1-19.
- Watkin C. P. (2016). *Bentham’ın ‘Panoptikon’u ve Dumont’un ‘Panoptique’i*. B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.) Panoptikon: Gözün iktidarı içinde s.77-86. (B. Çoban & Z. Özarslan, Çev.) İstanbul: Su Yayınları. “Yaklaşım”, İdarecinin Sesi Dergisi, 142, s: 88-93.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, the control of USMS-MESI systems are examined. In terms of urban security and how it is handled in the series "Arka Sokaklar ". Although the subject is handled by using the concept of Current Justice, the inclusion of serial analysis in the study also required a semiotic analysis. In this context, the USMS system has been described. In addition to that , the concept of Current Justice was used. The series "Arka Sokaklar " was analyzed in general and sample scenes using Surveillance Technologies were discussed. In addition to general analysis of the surveillance system in the TV series "Arka Sokaklar ", sample scenes from the series were selected. The three selected scenes were also evaluated in terms of semiotics. The concept of “Current Justice” was also applied within this framework. In the series analysis, Lyon (1997), who was included in "Current Justice", pointed out that computer data matching is effective in this context and that surveillance technologies are an effective tool for data matching. The emphasis on the fact that “Arka Sokaklar ” is only TV serie, as the author's notes, was written in the interview with the assistant director. Here , it was pointed out that similar technologies were used in the series so that create a shooting under the influence of systems such as USMS -MESI. In addition to all these, other surveillance technologies are also discussed in this serial.

When surveillance in the primitive period is taken into account, it can be seen that with the invention of the Writing, the "state in the primitive sense" was effective on people by expanding the scope of administrative control from a different point. In the second period of surveillance, the states aimed to control the society in order to maintain their power. Surveillance was deemed necessary to maintain social order. In the third period of surveillance, the present day is described.

In this context, Surveillance Technologies are explained for a clearer understanding of the subject before the "Arka Sokaklar" series analysis. Along with camera movements and angles, the location of surveillance was tried to be determined in the series.

In the concept of "Current Justice", the importance of computer matches is emphasized. In this context, the "Arka Sokaklar" series was handled with surveillance systems.

"What is an Urban Safety Management System?" "What is USMS-MESI ?" The answers to questions such as "What is meant to be explained by the Concept of Surveillance?" are included in this context.

If examined from a semiotic point of view, it is revealed with the lower angle shots that USMS-MESI cameras are attached importance to the unit where they are examined. Technology has been used to identify the offender as in the current justice. With the presence of USMS-MESI in the old sections, the effect of technology and increasing cameras in the new sections, the USMS-MESI system has increased more than the follow-up from the phones and the follow-up from the market cameras in the side streets where there are market cameras has increased. At the point of the historical development of surveillance, based on the view that it emerged when individuals wanted to learn about each other in social life, surveillance evolved over time and took its current form with three main processes in the historical sense.

In the series, criminals are caught thanks to these surveillance technologies. At this point, they make their identification of people and characters through surveillance technologies and find the license plate numbers of the criminals by matching the data. In the series, the images on the cameras illuminate the events that cannot be avoided. At this point, "Current Justice" is activated in the context of matching the data. If examined from a semiotic point of view, it is revealed with the lower angle shots that USMS-MESI cameras are attached importance to the unit where they are examined. Technology has been used to identify the offender as in the actual justice.

As a result, surveillance technologies that control the society have been given importance in the context of the "Arka Sokaklar" series and have been put forward as a technological product that brings results in catching criminals.